

॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ द्वेनूइत्युक्तेन नूतनव्याख्याति तस्य देवस्येति वडवामुखाख्याचोरातनुः ॥ १६ ॥ एष चैवेति अघोरादमशानाख्याकाशी यतेरुद्रशिवातनूरोरापापकाशिनीतिलिगादपापस्य ब्रह्मणः प्रकाशकत्वात् एतच्चान्यत्राप्यविमुक्ताख्यातामेव प्रकृत्याभ्यातं अत्र हि जंतोः प्राणेषूत्सममाणेषु रुद्रस्तारकं ब्रह्म व्याचष्टे येनासावृत्तीभूत्वामोक्षीभवति तस्मादविमुक्तमेव निषेताविमुक्तं न विमुचेदिति तत्र दमशाने कार्या एनं रुद्रं जनाउपासकाः यजंति आराधयंति एतदपि तत्रैव श्रुतं य एषोऽनंतो व्यक्त आत्मा सो विमुक्त उपास्य सोऽविमुक्ते प्रतिष्ठित इति वीरस्थाने वीराणां षड्वर्गजयिनां संन्यासिनां स्थाने अविमुक्ते यथोक्तं यतीन्यकृत्यस्य तेषु अष्टौ मासान् विहारः स्याद् द्वार्षिकं श्वतुरोवसेत् अविमुक्ते प्रविष्टानां विहारो नैव विद्यत इति नचात्र दमशानशब्दार्थो लोकप्रसिद्धोऽप्यहीतुं युक्तः तस्याशुचित्वेन यागभूभित्वा

अपि वर्षसहस्रेण सततं पांडुनंदन ॥ सर्वैर्ग्रहैर्गृहीतान्वै सर्वपापसमन्वितान् ॥ ११ ॥ समोचयति सुप्रीतः शरण्यः शरणागतान् ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यं विंत्तं कामांश्च पुष्कलान् ॥ १२ ॥ सददाति मनुष्येभ्यः सचैवाक्षिपते पुनः ॥ सेंद्रादिषु च देवेषु तस्य चैश्वर्यमुच्यते ॥ १३ ॥ सचैव व्याप्तो लोके मनुष्याणां शुभाशुभे ॥ ऐश्वर्याच्चैव कामानामीश्वरश्च स उच्यते ॥ १४ ॥ महेश्वरश्च महतां भूतानामीश्वरश्च सः ॥ बहुभिर्बहुधा रूपैर्विश्वं व्याप्नोति वैजगत् ॥ १५ ॥ तस्य देवस्य यद्वक्त्रं समुद्रे तदधिष्ठितं ॥ वडवामुखेति विख्यातं पिबतो यमयंहविः ॥ १६ ॥ एष चैव दमशानेषु देवो वसति नित्यशः ॥ यजंत्येनं जनास्तत्र वीरस्थान इतीश्वरं ॥ १७ ॥ अस्य दीप्तानि रूपाणि घोरानि च बहुनिच ॥ लोके ध्यानस्य पूज्यं ते मनुष्याः प्रवदंति च ॥ १८ ॥ नामधेयानि लोकेषु बहुन्यस्य यथार्थवत् ॥ निरुच्यं ते महत्त्वाच्च विभुत्वात्कर्मणस्तथा ॥ १९ ॥ वेदे चास्य समाज्ञातं शतरुद्रियमुत्तमं ॥ नाम्ना चानंतरुद्रेति त्वुपस्थानं महात्मनः ॥ १२० ॥ सकामानां प्रभुर्देवो ये दिव्याये च मानुषाः ॥ स विभुः स प्रभुर्देवो विश्वं व्याप्नोति वै महत् ॥ २१ ॥ ज्येष्ठं भूतं वदंत्येनं ब्राह्मणानुनयस्तथा ॥ प्रथमोऽप्येष देवानां मुखादस्यानलो भवत् ॥ २२ ॥

संभवेन यजंत्येनं जनास्तत्रैति वाक्यशेषविरोधात् न च वीरस्थाने इत्युक्तेरसुराणां निधमार्गजुषांतदपि यजनस्थानमिति वाच्यं अनुशासनिके उमा महेश्वरसंवादे दमशानसदृशं पवित्रं स्थानं त्रैलोक्येनास्तीति महेश्वरवचसैव स्थापितत्वात् तस्मान्महादमशानमिति लोकप्रसिद्धेः पवित्रं देवयजनस्थानं दमशानाख्यं वाराणस्येव अत्रैव संवर्तादीनामज्ञातवासो जाबालादौ श्रूयमाणो दानधर्मेषु मैत्रेय शिक्षायामाश्वमेधीये संवर्तं मरुत्तरीये चोपबृंहित इति सर्वमनवयं ॥ १७ ॥ अस्येति चादघोराणि ॥ १८ ॥ निरुच्यंते ऐश्वर्याच्चैव कामानामीश्वरश्च स उच्यते महेश्वरश्च महतां भूतानामीश्वरश्च स इत्येव ज्ञातीयकैः श्लोकैर्व्याख्यायते ॥ १९ ॥ शतरुद्रिंद्रियं नमस्ते रुद्रमन्यव इति याजुषः प्रपाठकः उपस्थानं रुद्रोपस्थानं वं भूतं ॥ १२० ॥ कामानां दिव्यानां मानुषाणां च स प्रभुर्दाना विमुव्यापकः विश्वं व्याप्नोति कनककुंडलवत् नत्वाकाशवद्विभुमात्रं नापि प्रधानवत् ॥ २१ ॥ यतः प्रभुरीश्वरश्चेतन इति यावत् ज्येष्ठं प्रशस्तमंत्रि विधयपरिच्छेदशून्यं भूतं नित्यसिद्धं एष एव प्रथमः प्रजापतिः ॥ २२ ॥